

Měnové právo

Právní regulace peněžního oběhu a platebního styku

Podstata a funkce peněz

- Existence směny
- Vybrané zboží – všeobecný ekvivalent
- Historicky cca 150 druhů zboží – všeobecný ekvivalent (komoditní peníze)
- Drahé kovy → mince → mincovní regál →
→ prazáklad měnového práva
- Podstata peněz: 1. ekonomická
2. právní

Ekonomická podstata peněz

- Zboží – všeobecný ekvivalent směny
- Užitná hodnota peněz vyplývá ze schopnosti jejich výměny za jakékoli zboží → všeobecný ekvivalent zboží

Ekonomická podstata peněz → funkce:

- Měřítko hodnot
- Prostředek cirkulace zboží (Z-P-Z)
- Platební prostředek
- Thesaurus – různá forma akumulace

Právní aspekty peněz

Právní podstatu peněz vyjadřují tři vzájemně provázané elementy:

1. **Peněžní jednotka**
2. **Peněžní suma**
3. **Znak peněz**

1. Peněžní jednotka

- Abstraktivní míra hodnoty
- V metalických soustavách: právem stanovené množství měnového kovu jako jednotka míry hodnoty statků (1Kčs=0,123426 g zlata)
- Mocensky určený prostředek k vyrovnání dluhu
- Mocensky určený název a dílčí jednotky

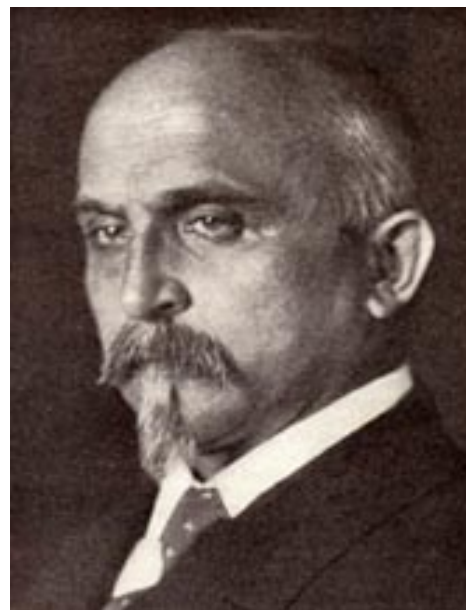
Kde se vzala „kačka“ evoluce měny

- X. st. – 1300 Denárová měna
- 1300 – 1547 Grošová měna
- 1547 – 1561 Tolarová měna
- 1561 – 1573 Zlatníková měna
- 1573 – 1750 Tolarová měna
- 1750 – 1892 Konvenční měna

A je tady koruna

- 1892 – 1919 Korunová měna „K“
- 1919 – 1939 **Koruna** československá „Kč“
- 1939 – 1945 Říšská marka + „K“ (1:10)
- 1945 – 1953 Koruna československá „Kčs“
- 1953 – 1992 Koruna československá (nová měna)
- 1993 měnová odluka

Kdo je ten pán?

Zákon č.187/1919 Sb. z. n.

číslo: 0972766

SERIE: D

REPUBLIKA ČESKO-SLOVENSKÁ

1000 KORUN ČESKO-SLOVENSKÝCH

1000

V PRAZE, DNE 15. DUBNA 1919.

1000 KORUN ČESKO-SLOVENSKÝCH

číslo: 0972766

L. Alkai
MINISTR FINANCÍ

PADĚLANÍ STÁTOVEK TRESTA SE PODLE ZÁKONA.

OKUPACE

1945

- Dekret presidenta republiky 19.10.1945
- 1.11.1945 – jednotná Kč
- 1USD = 50Kčs
- Výměna 500 Kč v hotovosti/osobu
- blokace zbytku hotovosti a vkladů
- přepočty plateb a závazků v RM, Pengö
- 1Kčs=1K=1Ks

REPUBLIKA ČESKOSLOVENSKÁ

042854 A 42

PÄTDESIAT KORÚN
ČESKOSLOVENSKÝCH

V PRAHE DŇA 3. JÚLA 1948.

MINISTER FINANCIÍ

FALŠOVANIE SA TRESTÁ PODĽA ZÁKONA

50

50

B. FOJTAŠEK

TIAČARŇA PLATIDIEL NÁRODNEJ BANKY ČESKOSLOVENSKEJ

L. JIRKA S.C.

1953

- Zákon č. 41/1953 Sb., o peněžní reformě
- měnová reforma:
- do 300Kčs (st.m) 1:5; vklady do 5000Kčs –
dál progrese až do 1:50
- nad 1:50
- beznáhradové zrušení tuzemských papírů
- 0,1234526g Au
- CSK:SUR

BANKOVKA ŠTÁTNEJ BANKY ČESKOSLOVENSKEJ
BANKOVKA STÁTNÍ BANKY ČESKOSLOVENSKE

PÄTDESÄT KORÜN
ČESKOSLOVENSKEKÝCH
PADESÄT KORÜN
ČESKOSLOVENSKEKÝCH

AB 996313

1970

AB 996313

POŠKODENÉ BANKOVKY SA NEJEDNÄ POUKÁ ŽÄDÄMÄ. PÄŠKODÄNÄ BANKOVKA SA NEJEDNÄ POUKÄ ŽÄDÄMÄ.

50

1960

- Peněžní reforma z důvodu změny názvu státu

Poslední výkřik

1993 Měnová unie

- Smlouva z 29.10.1992
- Měnový výbor: ČNB+NBS
- emise platidel
- kurz
- zásadní otázky oběhu, platebního styku a zúčtování
- dočasnost
- + únor 1993

60/1993 Sb.

- okolkování bankovek 100 500 1000
- limitovaná výměna Kčs. Vyznačení výměny do OP
- omezení plateb v hotovosti

Koruna

- oba státy si ponechaly korunu

Jinde?

-
- Rakousko - Uhersko
 - Rakousko
 - Maďarsko
 - Československo
 - Estonsko
 - Protektorát Čechy a Morava
 - Slovenský stát
 - Slovenská republika
 - Česká republika
 - Dánsko
 - Norsko
 - Švédsko
 - Island
 - Faerské ostrovy

2. Peněžní suma (částka)

- Abstraktivní velikost hodnoty měřená v peněžních jednotkách.
- Abstraktivně vyjádřený dluh, pohledávka apod.
- Zaplacením dochází k přenesení abstraktivní hodnoty od dlužníka na věřitele

3. Znaký peněz

- Věc (§ 118 odst. 1 OZ)
- Nositel peněžní sumy
- Právní prostředek placení na území daného státu
- Součást soustavy znaků peněz
- Platidla, elektronické peníze ...
- Znak peněz není předmětem prodeje (kromě nákupu emisní banky od výrobce)

Právo peněžního systému =

□ Měnové právo

právo peněžního zřízení

právo peněžního oběhu

a platebního styku

nucený oběh

elektronické peníze

bezhotovostní platební styk

Formální prameny měnového práva

- ❑ **Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance**
- ❑ **Zákon č. 60/1993 Sb., o oddělení měny**
- ❑ **Zákon č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí ...**
- ❑ **Zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku**
- ❑ **Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosu z trestné činnosti a financování terorismu**

PENĚŽNÍ ZŘÍZENÍ

Peněžní zřízení

- ZČNB (6/1993 Sb.)
- Peněžní jednotka: koruna česká „Kč“
- ISO 4212: CZK (ISO 3166+měna)
- Emisní instituce: ČNB
- Parita: Ø
- Znaky peněz: mince, bankovky

Otázka č. 1

Nejnižší nominální hodnota bankovky po roce 1993?

20

SPECIMEN

Otázka č. 2

Které nominály Kčs v roce 1993 neměla?

Nominály, které Kčs v roce 1993 neměla

a u mincí

Emise

§ 12

Česká národní banka má výhradní právo vydávat bankovky a mince, jakož i mince pamětní (dále jen "bankovky a mince").

§ 13

Peněžní jednotkou v České republice je koruna česká, zkratka názvu je "Kč". Koruna česká se dělí na sto haléřů.

§ 14

Česká národní banka spravuje zásoby bankovek a mincí a organizuje dodávky bankovek a mincí od výrobců v souladu s požadavky peněžního oběhu.

§ 15

Česká národní banka **sjednává** tisk bankovek a ražbu mincí a dozírá na ochranu a bezpečnost do oběhu nevydaných bankovek a mincí a na úschovu a ničení tiskových desek, razidel a neplatných a vyřazených bankovek a mincí.

§ 16

- (1) Platné bankovky a mince vydané Českou národní bankou jsou zákonnými penězi ve své nominální hodnotě při všech platbách na území České republiky.
- (2) **Mince z drahých kovů, pamětní mince a mince ve zvláštním provedení určené ke sběratelským účelům** mohou být prodávány za ceny odlišné od jejich nominální hodnoty.

Emisní vyhláška

Česká národní banka stanoví vyhláškami

a) nominální hodnoty, rozměry, hmotnost, materiál, vzhled a další náležitosti bankovek a mincí a jejich vydání do oběhu,

b) ukončení platnosti bankovek a mincí a způsob a dobu jejich výměny za jiné bankovky a mince,

Stažení z oběhu

- § 19
- (1) Česká národní banka může prohlásit za neplatné a stáhnout z oběhu bankovky a mince, které vydala. Jejich **nominální hodnotu uhradí výměnou za jiné nově vydané bankovky a mince**. Doba, po kterou je možno výměnu provádět, nesmí být kratší pěti roků, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak.
- (2) Na konci období stanoveného pro výměnu se úhrnná částka bankovek a mincí prohlášených za neplatné, ale nepředložených k výměně, odečte od množství peněz v oběhu v účtech České národní banky. **Tato částka je příjmem České národní banky.**

Emisní vyhlášky

- V současnosti 43 vyhlášek

PENĚŽNÍ OBĚH

Platidla - kategorie

- Tuzemská bankovka
- Tuzemská mince
- Pamětní mince

Tuzemská bankovka

- **Tuzemská bankovka:** bankovka znějící na koruny české, vydaná Českou národní bankou, která je platná nebo kterou lze za platnou vyměnit.
- Nominály: 100, 200, 500, 1000, 2000, 5000
- Neplatné: 20, 50 a všechny nominály vzoru 1993

Tuzemské mince

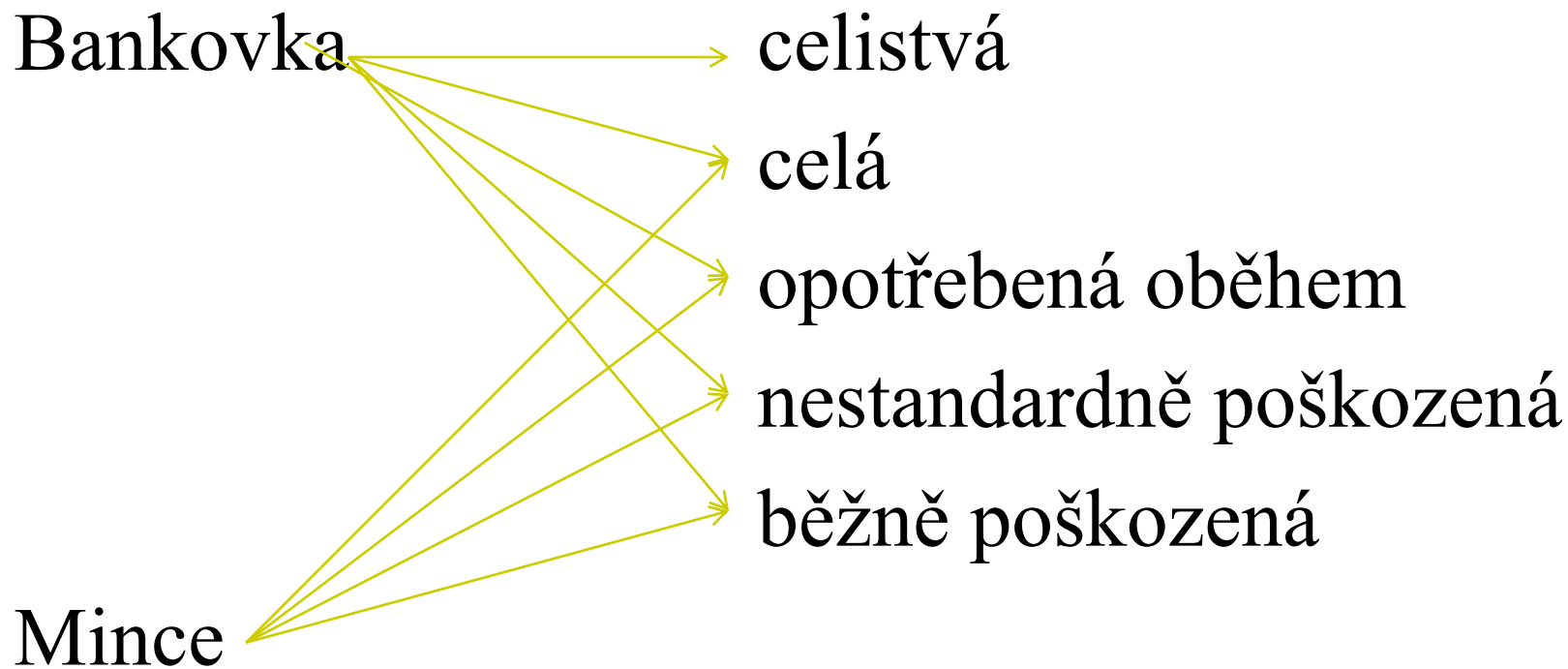
- **Tuzemská mince** je mince znějící na koruny české, vydaná Českou národní bankou, která je platná nebo kterou lze za platnou vyměnit
- Nominály – Kč: 1, 2, 5, 10, 20, 50
- Neplatné nominály – všechny mince znějící na haléře – tj: 10, 20, 50

Pamětní mince

- **Pamětní mince** je tuzemská mince vyrobená z obecných nebo drahých kovů určená ke sběratelským účelům.
- 113 emisí stříbrných a zlatých mincí

Kvalitativní kategorie platidel

Celá a celistvá

- **celá** je tuzemská bankovka, které:
 - a) nechybí žádná její část, nebo
 - b) které chybí pouze část nebo části okraje na obvodu bankovky
- **celá** je tuzemská mince, jejíž plocha nebyla zmenšena, nebo mince vyrobená z více částí, které nechybí žádná její část
- **celistvá** je tuzemská bankovka, která tvoří souvislý celek

Opotřebená oběhem

- **opotřebovaná oběhem je celá a celistvá**
tuzemská bankovka, která je:

odřená, zašpiněná nebo pomačkaná,

- **Mince opotřebovaná oběhem je celá**

Nestandardně poškozená bankovka

- jejíž obrazec je nečitelný, deformovaný nebo proděravělý,
- ohořelá nebo zetlelá,
- popsaná, pomalovaná, přetištěná, potištěná, obarvená, odbarvená, poškozená biologickým nebo jiným materiálem, nejde-li o nepatrná poškození nebránící dalšímu oběhu, a
- poškozená nástražným zařízením na ochranu proti krádeži a tuzemská bankovka skládající se z více než 2 částí,
- **X běžně poškozená**

Nestandardně poškozená mince

- obrazec nebo reliéf je nečitelný, její tvar je deformovaný,
- mince nastřižená nebo proděravělá,
- vyrobená z více částí, jejíž jednotlivé části jsou odděleny,
- která je podélně rozštěpená v hraně na část s lící a část s rubovou stranou,
- poškozená nástražným zařízením na ochranu proti krádeži

X běžně poškozená

Subjekty nuceného oběhu

- **ČNB:** emisní banka, Národní středisko pro padělky, Národní středisko pro analýzu padělků bankovek a Národní středisko pro analýzu padělků mincí
- **Úvěrová instituce:** banka, zahraniční banka v rozsahu, v němž vykonává činnost v České republice prostřednictvím pobočky, a spořitelní a úvěrní družstvo
- úvěrová instituce provádějící **pokladní operace**
- **Směnárník:** ten, kdo je oprávněn provozovat směnářenskou činnost na základě registrace ke směnářenské činnosti podle devizového zákona

Pokladní operace

přijetí vkladu tuzemských bankovek nebo tuzemských mincí **na účet** vedený úvěrovou institucí nebo **výplata** tuzemských bankovek nebo tuzemských mincí **z tohoto účtu**, prováděné v místě k tomu určeném zaměstnanci úvěrové instituce nebo osobami jednajícími jménem nebo na účet úvěrové instituce.

Oběh bankovek a mincí

- Relativně nucený oběh
- Každý je povinen přijmout tuzemské bankovky a mince bez omezení, ledaže je oprávněn jejich příjem odmítnout
- Neplatné – stažené z oběhu /ÚI-PPO/
- Pamětní mince, neplatná platidla /x ČNB, ÚI-PPO/
- 50 tuzemských mincí v jedné platbě /x ČNB, ÚI-PPO/
- Poškozené /FO/
- Poškozená – necelá /PO/

Výměna

§ 17 (ZČNB)

- (1) Česká národní banka vyměňuje na požádání poškozené bankovky a mince, které vydala, za bankovky a mince nepoškozené.
- (2) Česká národní banka může odmítnout vyměnit bankovky nebo mince, jejichž obrazec nebo reliéf je nečitelný nebo proděravělý, a zbytky bankovek menší než čtvrtina původní plochy bankovek. Takové bankovky a mince se předložiteli odeberou bez náhrady a zničí; v odůvodněných případech může Česká národní banka výjimečně náhradu poskytnout.
- (3) Česká národní banka neposkytuje náhrady za bankovky a mince, které byly zničeny nebo ztraceny. Bez náhrady mohou být odebrány bankovky, jejichž vzhled byl pozmeněn, zejména bankovky, které byly popsány, pomalovány, přetištěny, potištěny, perforovány, nebo které byly zamazány barvou, lepidlem nebo jiným podobným materiálem.

Výměna ex officio

□ § 18 (ZČNB)

Bankovky a mince opotřebované oběhem Česká národní banka stahuje z oběhu, ničí je a nahrazuje bankovkami a mincemi novými.

□ § 14 (ZČNB)

Česká národní banka spravuje zásoby bankovek a mincí a organizuje dodávky bankovek a mincí od výrobců v souladu s požadavky peněžního oběhu.

Principy výměny

- Výměna platných
- Výměna platných stahovaných z oběhu
- Zákaz vrácení do oběhu opotřebovaných a poškozených platidel
- Pravidla třídění

Příjem poškozených platidel

- Běžně poškozené tuzemské bankovky a mince
- Nestandardně poškozené tuzemské bankovky

Náhrady 100%

- Za celé
- Celistvé: se jedná o bankovky, jejichž celková plocha je větší než 50 %, které jsou celistvé nebo které se skládají nejvýše ze 2 částí, jež nepochybně patří k sobě (v případě pochybností o tom, zda jednotlivé části bankovky patří k sobě, se posuzuje každá část samostatně)
- Nestandardně poškozené tuzemské bankovky a mince se nevyměňují. X pohromy

Poskytování náhrady za necelá platidla

- Prováděcí vyhláška ČNB 274/2011 Sb.
- Celková plocha necelé tuzemské bankovky se určuje přiložením na mřížku, která rozděluje plochu bankovky stejným počtem svislých i vodorovných linek na 100 stejně velkých políček. Náhrada za necelou tuzemskou bankovku se poskytne, je-li
 - a) nejméně 51 políček mřížky zakryto více než z poloviny a zároveň je celková plocha necelé bankovky větší než 50 %, nebo
 - b) 50 políček mřížky zakryto ze 100 % a navíc je zakryto alespoň částečně i další políčko.

Padělání, pozměňování a reprodukce

Definice

- Padělání
- Pozměňování
- Reprodukce

Trestné činy proti měně a platebním prostředkům (40/2009 Sb.)

- § 233 – Padělání a pozměnění peněz
- § 234 - Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku
- § 235 – Udávání padělaných a pozměněných peněz
- § 236 – Výroba a držení padělatelského náčiní
- § 237 – Neoprávněná výroba peněz
- § 239 – Ohrožování oběhu tuzemských peněz

15/1932 Sb. z. n.

- Mezinárodní úmluva o potírání penězokazectví z 20.4.1929
- prof. **Jaroslav Kalláb**
mezinárodní a trestní právo